

τοὺς Ἀλεξανδρινούς καὶ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρεται εἰς τὸν Πρόκλον, ὁ ὁποῖος ἔχει σχολιάσει τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν Στοιχείων καὶ διαμνημονεύει Στοιχεῖα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν. Ὁ Πρόκλος, ὡς γνωστὸν εἶναι ἐκ τῶν τελευταίων διευθυντῶν τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Πλάτωνος (410—485 μ. Χ.). Κατόπιν τούτων ὁ κ. Καγιᾶς προβαίνει εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἔργου τοῦ Εὐκλείδου, ἀναφερόμενος καὶ εἰς τὰ ἀπολεσθέντα ἔργα αὐτοῦ, ὅπως εἶναι τὰ Κωνικὰ καὶ τὰ Μηχανικά, τὸ Περὶ Κούφων καὶ Βαρέων καὶ τὸ Περὶ Ζυγοῦ. Τὰ δύο τελευταῖα ἐκ τούτων σώζονται εἰς τὴν ἀραβικὴν, δὲν ἔχουν ὅμως ἀκόμη μεταφραστῆ εἰς ἄλλην γλῶσσαν καὶ δὲν δύναται ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ γίνῃ λόγος περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν. Λεπτομερῆς ἐπισκόπησις τῆς Ἱστορίας τῶν Στοιχείων ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Μεσαιῶνος, εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν, εἰς τὴν Ἀραβικὴν παράδοσιν, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. Πολὺ ἐνδιαφέρον παρουσιάζει σχεδιάγραμμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμφαίνεται ἡ ἐκδοτικὴ διαδρομὴ τῶν Στοιχείων τοῦ Εὐκλείδου εἰς χρονικὸν διάστημα 2000 ἐτῶν. Ἐνδιαφέροντα σχόλια καὶ συναφῆς βιβλιογραφία παρατίθενται εἰς τὸ τέλος ἐκάστου τόμου.

Ὁ κ. Καγιᾶς διὰ τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἀπετέλεσε πραγματικὸν ἄθλον, ὅστις εἶναι προῖον μακροχρονίου καὶ ἐπιμελοῦς ἐργασίας. Εἶναι δὲ πολὺ εὐχάριστον, ὅτι τὴν ἐκδοσιν αὐτὴν ἀνέλαβε τὸ Ἐθνικὸν Κέντρον Ἐπιστημονικῆς Ἐρευνῆς τῆς Γαλλίας (Centre National de la Recherche Scientifique).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ

* * *

TESTI NEOGRECI DI CALABRIA. **Indice Lessicale.** A cura di Girolamo Caracausi. Παλέρμο, 1979, Σελ. XVI—367

Τὸ Σικελικὸν Ἰνστιτοῦτον Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν Μελετῶν τοῦ Παλέρμου εἶχεν ἐκδώσει, κατὰ τὸ ἔτος 1959, εἰς τὴν σειρὰν τῶν Testi αὐτοῦ καὶ ὑπ' ἀριθ. 3, τῆ φροντίδι τῶν Giuseppe Rossi Taibbi καὶ Girolamo Caracausi τόμου ὑπὸ τὸν τίτλον Testi Neogreci di Calabria (Νεοελληνικὰ κείμενα τῆς Καλαβρίας). Ὡς γνωστὸν, εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς χερσονήσου τῆς Καλαβρίας ὑπάρχουν ἐξ χωρία μὲ ἐλληνόφωνον πληθυσμὸν. Τὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα δημοσιεύονται εἰς τὸν ἀνωτέρω τόμον, γεγραμμένα διὰ τοῦ λατινικοῦ ἀλφαβήτου ἐνισχυμένου μὲ τινα ἐπὶ πλέον φθογγόσημα καὶ διακριτικὰ σημεῖα (φωνητικὴ μετάγραφῆ), προέρχονται ἀπὸ τὰ χωρία ταῦτα: Ροκαφόρτε, Ροχούδι, Χωρίο ντὶ Ροχούδι, Κοντοφούρι, Γκαλιτσανὸ καὶ Μπόβα. Πάντα συνοδεύονται ἀπὸ ἰταλικὴν μετάφρασιν. Τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὰ προλεγόμενα τοῦ τόμου (συνολικῶς 87 σελίδες) ἔγραψεν ὁ G. Rossi Taibbi, ὅστις ἐξέδωκε καὶ τὰ ἐκ τοῦ χωρίου Ροκαφόρτε κείμενα (σ. 3—266) τοῦ τόμου, ἐνῶ ὁ ἕτερος τῶν ἐπιμελητῶν τῆς ἐκδόσεως, G. Caracausi, ἐξέδωκε τὰ κείμενα τῶν χωρίων Κοντοφούρι, Ραχούδι καὶ Μπόβα, συντάξε δὲ καὶ τὸν πίνακα συγγραφέων, ἧτοι εἶναι ὁ ὑπεύθυνος διὰ τὰς σσ. 269—491 τοῦ τόμου. Εἰς τὰ προλεγόμενά του ὁ Rossi Taibbi προβαίνει εἰς ποικίλας γραμματικὰς παρατηρήσεις κ. ἄ. σχόλια ἐπὶ τῆς γλώσσης τῶν κειμένων.

Ἡ σπουδαιότης τοῦ τόμου εἶναι πρόδηλος, ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐνταῦθα μὲ τὴν ἐκδοσιν ταύτην, ἥτις ἐγένετο πρὸ εἰκοσαετίας ὄλης. Οἱ ἐκδό-

ται διεπίστωσαν προφανώς έκτοτε τήν σοβαράν έλλειψιν του έργου, ήτοι τήν άπουσίαν πίνακος τών λέξεων τών κειμένων. Τήν κάλυψιν του κενου άνέλαβεν ο έπιζών τών συνεργατών του τόμου τών Testi, καθηγητής G. Caracausi, και ούτω, πρό όλίγων μηνών, είδε τό φως ο Πίναξ Λέξεων (Indice Lessicale) τών κειμένων τής Καλαβρίας.

Είς τήν ένδιαφέρουσαν εισαγωγήν του ο συνθέτης του Πίνακος μάς πληροφορεϊ περί τής ένεστώσης καταστάσεως τής έλληνικής διαλέκτου τής Καλαβρίας γράφων ότι μόνον είς τό χωρίον Γκαλιτσανό όμιλοϋν ταύτην σήμεραν άκόμη και τά παιδιά, ένώ είς τά άλλα χωρία τής έλληνοφώνου νησιδος ή έλληνική γλωσσα έχει, διά τούς λόγους που άναπτύσσει ο συγγραφεύς, σχεδόν πλήρως έξαφανισθή. Ο κ. Caracausi όμιλεϊ διά τήν πρόσφατον προσπάθειαν διασωσεως του ιδιώματος και διά τήν προσπάθειαν «έξέλληνισμού» του με βάσιν τήν σύγχρονον κοινήν νεοελληνικήν. Η τυχόν όμως έπιτυχία τής δευτέρας ταύτης προσπάθειας θα άφαιρέση, κατά τόν κ. καθηγητήν, τήν έπιστημονικήν άξίαν τής διαλέκτου τών Έλληνο-Καλαβρών.

Ο Λεξιλογικός Πίναξ καθηρτίσθη δι' ήλεκτρονικής άποδελτιώσεως τών κειμένων του τόμου τών Testi. Διτηρήθη ή γραφή τών λέξεων, υπό τήν όποίαν παρέχονται αύται είς τόν τόμον εκείνον. Ως λήμματα είς τόν Πίνακα έλήφθησαν οί διαλεκτικοί τύποι τής Μπόβα και έλλείψει τοιούτων οί τύποι του χωρίου Ροκαφόρτε (πλήν έξαιρέσεων). Μετά τό λήμμα παρέχονται οί διάφοροι τύποι τής λέξεως, ως ούτοι συναντώνται είς τά κείμενα, ή έρμηνεία των είς τήν Ιταλικήν και αϊ παραπομπά είς τήν σελίδα τών Testi. Διάφοροι οδηγίαί χρήσεως του Indice παρέχονται είς τήν εισαγωγήν του τόμου και άκολουθεϊ πίναξ τών φωνητικών συμβόλων άποδίσεως τών ιδιωματικών λέξεων.

Μετά τόν άλφαβητικόν πίνακα τών έλληνοκαλαβριακών λέξεων-λημμάτων (σελ. 3—336) του τόμου, υπάρχει «άντίστροφον», ήτοι Ιταλο-μποβέζικον γλωσσάριον (Repertorio Italiano - Bovese), είς τās σελ. 337—366, του όποιου ή γρησιμότης είναι προφανής και ποικίλη. Πρέπει να τονισθή, επί τή εύκαιρία, τό κενόν που υπάρχει είς έλληνικά διαλεκτικά γλωσσάρια έκ τής έλλείψεως παρομοίων λεξικολογικών πινάκων με λήμματα είς τήν κοινήν νεοελληνικήν και άπόδοσιν (μετάφρασιν) είς τήν διάλεκτον ή τό ιδίωμα του τέπου προελύσεως του διαλεκτικού ύλικου. Τοιούτου είδους γλωσσάρια θα ήσαν πολυ χρήσιμα είς τούς ειδικούς κατά τήν αναζήτησιν τών διαλεκτικών συνωνύμων μιās λέξεως.

ΝΙΚ. Γ. ΚΟΝΤΟΣΟΙΟΥΛΟΣ, δ. Φ.

* * *

ÁRPÁD SZABÓ, 'Απαρχαί τών Έλληνικών Μαθηματικών, "Εκδοσις Τεχνικού Έπιμελητηρίου τής Ελλάδος, 'Αθήναι 1973, σελ 502.

Το παρόν έκτεταμένον έργον του Szabó, Ουγγρου πανεπιστημιακού καθηγητου και 'Ακαδημαϊκου, είς τό όποιον συνοψίζονται και ολοκληροϋνται άντιλήψεις έκτεθεισαι είς πλήθος προηγούμενων μεμονωμένων έρευνών του, δέν θεωρεϊται ύπ' αύτου εί μη συμβολή είς τήν πλήρη άποσαφήνισιν του θέματος, διά τό όποιον ύπολείπεται πολλή έρευνητική εργασία άκόμη πρός διαλεύκανσιν έκκρεμών έρωτημάτων και πρός διάλυσιν «έπισημοποιημένων μύθων», ως τονίζει και ο Ιστορικός τών Μαθηματικών v. d. Waerden. Αί έσφαλμένα αύτα άντιλήψεις προέρχονται